

Pranešimas

TARPPARLAMENTINĖ BENDROS UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKOS BEI BENDROS
SAUGUMO IR GYNYBOS POLITIKOS KONFERENCIJA

Vilnius, 2013 m. rugsėjo 5 d.

Rengiantis gruodžio mėnesio Europos Vadovų Tarybai

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministras **Juozas Olekas**

Ekscelencijos, ponai ir ponios,

man didelė garbė šiandien kalbėti tokiai išskirtinei auditorijai. Itin džiaugiuosi, galėdamas kreiptis į tarpparlamentinės konferencijos dalyvius, nes ši konferencija tampa svarbiu forumu ES užsienio, saugumo ir gynybos klausimams aptarti.

Lietuva įsipareigojusi toliau vystyti Bendrą saugumo ir gynybos politiką.

Mūsų praktinis dalyvavimas įgyvendinant Bendrą saugumo ir gynybos politiką pastaruoju metu itin suintensyvėjo. Mūsų kariai, būdami nuolatinėje parengtyje, šiuo metu dalyvauja JK vadovaujamoje karinėje grupėje, Afrikoje – regione, kur mūsų kariai dalyvauja pirmą kartą, prisidedame prie ES mokymo misijos Malyje ir kovos su piratavimu operacijose prie Somalio krantų.

Neatsitiktinai antrasis 2013 m. pusmetis bus aktyviausias Lietuvos dalyvavimo ES operacijose metas. Saugumo ir gynybos klausimai yra vieni mūsų pirmininkavimo prioritetų.

Lietuva yra labai aktyvi pirmininkaujanti valstybė. Parengėme ir išplatinome nemažai dokumentų apmąstymams ir organizavome nemažai susitikimų. Tokių renginių kaip šis metu Lietuva sudaro galimybes gilesnėms diskusijoms ir skatina parengiamąsias diskusijas prieš gruodžio mėnesio Europos Vadovų Tarybos posėdį.

Gruodžio mėnesio Europos Vadovų Taryba – tai reta galimybė surengti strategines ir įžvalgas diskusijas dėl Bendros saugumo ir gynybos politikos bei Europos gynybos integracijos.

Tokia diskusija yra savalaikė ir labai reikalinga.

Jeigu ES tikrai nori užtikrinti saugumą, ji neturi vengti strateginių diskusijų ir į gynybos klausimus privalo žvelgti rimtai.

Per pastaruosius dešimtį metų ES saugumo ir gynybos politika subrendo. Vykdėme 29 misijas ir operacijas, tad pasiekta tvirta pažanga. Tačiau pasaulio politikos kontekste ES vaidmuo krizių valdymo srityje vis dar labai kuklus.

Mažėjant gynybos biudžetui, Europos vaidmuo gali dar labiau sumažėti. Tikiuosi, kad gruodžio Europos Vadovų Taryba bus pasirengusi spręsti šį iššūkį kompleksiskai.

Sakoma, kad Europos vadovai gynybos ir saugumo klausimų nėra diskutavę jau penkerius metus. Manychiau jie tai daro reguliariai: tiek valstybiniu, tiek NATO lygiu. Mums trūksta tik politinės vizijos dėl tolimesnės Europos gynybinių pajėgumų integracijos. Tikimės, kad gruodžio mėnesį

valstybių ir vyriausybių vadovai imsis lyderio vaidmens ir numatys gaires, kurių mums visiems reikia mūsų kasdieniame darbe.

Pernai metų Europos Vadovų Tarybos išvadose dėl Bendros saugumo ir gynybos politikos buvo pateiktas išsamus klausimų, susijusių su tolimesniu šios politikos formavimu, sąrašas.

Kokių gi svarbių idėjų ir konkrečių pasiekimų galime tikėtis iš valstybių ir vyriausybių vadovų gruodžio mėnesį?

Neseniai aukščiausiojo įgaliotinio parengtoje tarpinėje ataskaitoje dėl Bendros saugumo ir gynybos politikos pateikiama keletas minčių dėl galimų tolimesnių žingsnių. Norėčiau išryškinti kelis joje minimus dalykus.

Visų pirma, Europos Vadovų Taryba turėtų spręsti Bendros saugumo ir gynybos politikos matomumo klausimą ir pabrėžti saugumo ir gynybos klausimų svarbą.

Karių dislokavimas yra geriausias būdas matomumui užtikrinti. Tačiau gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimu turėtume pasinaudoti kaip proga paaiškinti visuomenei, kad gynyba yra reikalinga ir svarbi. Ji reikalinga mūsų saugumui ir ekonominei gerovei užtikrinti.

Paminėsiu kelis veiksmus, kuriais galima didinti gynybos svarbą. Visų pirma, valstybių ir vyriausybių vadovai galėtų įsipareigoti saugumo ir gynybos klausimais diskutuoti reguliariai. Be to, reikėtų dar kartą apsvarstyti galimybes įkurti Europos Sąjungos Tarybos gynybos pajėgumus.

Antra, Europos Vadovų Taryba turėtų surengti strategines diskusijas dėl gynybos sektoriaus padėties Europoje ir dėl ES kaip saugumo laiduotojos vaidmens.

Šiose diskusijose būtų aptariami išlaidų gynybai ir tolimesnio Europos bendradarbiavimo gynybos srityje klausimai bei būtų nustatyti pagrindiniai ES saugumo interesai. Diskusijos turėtų leisti nustatyti strateginius prioritetus ir galėtų numatyti įpareigojimą atnaujinti Europos saugumo strategiją.

Šiai Strategijai jau 10 metų, o ataskaita apie jos penkerius metus trunkantį įgyvendinimą pateikia sąrašą saugumo iššūkių ir Europos Sąjungai kylančių grėsmių. Tačiau Strategija nepateikia geriausių gairių atsižvelgiančių į greitai besikeičiančią aplinką.

Aš dažnai sakau, kad tai tas pats, kaip vykti kur nors mašina, kuri turi neatnaujintą palydovinės navigacijos sistemą *GPS*. Tad naudojantis senu žemėlapiu kelionė trunka ilgiau.

Žinau, jog kai kuriems tai tik laiko ir ES gebėjimo parengti ambicingą dokumentą klausimas. Tačiau mano manymu, tai susiję su ES gebėjimu atspindėti besikeičiančią strateginę aplinką ir mūsų gebėjimu rasti bendrą poziciją. Šio svarbaus dokumento rengimo procesas yra ne mažiau svarbus nei šio proceso rezultatas.

Trečia, Europos Vadovų Taryba turėtų surengti diskusiją apie tai, kaip geriausiai būtų panaudojamos partnerystės priemonės, įskaitant santykius su kaimyninėmis šalimis, strateginiais partneriais ir tarptautinėmis organizacijomis.

Manau, kad valstybių ir vyriausybių vadovai turėtų parodyti aiškų ES politinį įsipareigojimą užtikrinti saugumą jos kaimynystėje. Užtikrindama nuolatinį saugumo dialogą ir bendradarbiavimą

gynybos srityje, ES suteiks galimybę mūsų partneriams pasirūpinti savo pačių saugumu ir prisidėti prie regiono stabilumo užtikrinimo. Atsižvelgiant į dabartinių įvykių raidą pietinėse kaimyninėse šalyse, saugumo partnerysčių plėtra tampa itin skubiu klausimu.

Dar daugiau, BSGP partnerystės griežtų taupymo priemonių laikais yra protinga investicija. Yra nemažai partnerių norinčių mus paremti mūsų operacijose, o tai sumažina našą tenkančią ES valstybėms narėms.

Šiuo atžvilgiu norėčiau pabrėžti Rytų partnerių entuziazmą. Ukraina jau dalyvauja operacijoje ATLANTA, prisidėti prie šios operacijos neseniai pažadėjo Gruzija ir Moldova. ES turėtų aktyviai skatinti partneres prisidėti prie tokių operacijų ir suteikti savo kariuomenėms galimybes tarnauti operacijose ar kovinėse grupėse su ES vėliava.

Valstybės narės taip pat galėtų prisiimti aktyvesnį vaidmenį. Pavyzdžiui, Lietuva ir Lenkija pakvietė Ukrainą ir sukūrė trišalę brigadą LITPOLUKBRIG, kuri gali būti įtraukta į ES kovinę grupę ar NATO greitojo reagavimo pajėgas.

Taip pat reikia skirti dėmesio ES bendradarbiavimui su JAV ir NATO. Saugumo ir gynybos klausimų atžvilgiu Europai vis dar svarbi tvirta transatlantinė partnerystė. Ne kartą buvo išreikštas glaudesnio ES ir NATO bendradarbiavimo poreikis. Mes privalome to pasiekti užtikrindami saugumo dialogą ir toliau didindami pajėgumų stiprinimo ir operacijų koordinavimą.

Ketvirta, Europos Vadovų Taryba turėtų aptarti, koks turėtų būti ES atsakas į išskylančias grėsmes, siekiant toliau stiprinti mūsų galimybes kovoti su kibernetinio, energetinio ir laivybos saugumo iššūkiais.

Energetinis saugumas yra vienas iš Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai prioritetų. Gynybos srityje itin pabrėžiame efektyvų energijos vartojimą kariuomenėje.

Mūsų ginkluotosios pajėgos yra vienas didžiausių energijos vartotojų Europoje. Bendras valstybių narių ginkluotųjų pajėgų elektros energijos poreikis prilygsta vidutinio dydžio ES valstybės narės elektros energijos poreikiui. Be to, energijos tiekimas yra karinių operacijų Achilo kulnas.

Todėl turėtume atsižvelgti į energijos vartojimo poveikį gynybos biudžetams ir karinių pajėgų efektyvumui bei plėtoti visapusišką efektyvaus energijos vartojimo strategiją mūsų ginkluotosioms pajėgoms.

Mums reikia tvirtų politinių gairių, kurios atitiktų ir papildytų ES energetikos tikslus ir vykstančias diskusijas dėl užsienio politikos vaidmens remiant ES energetikos politiką.

Penkta, Europos Vadovų Taryba turėtų aptarti ES galimybes greitai dislokuoti pajėgas. Tokios diskusijos metu būtų galima kelti ES kovinių grupių naudojimo ir veiksmingumo klausimą.

Gruodį mums reikia tvirtos politinės žinios primenančios apie esamą užmojų mastą ir įpareigojančios panaudoti kovines grupes. Tai turėtų būti paremta praktiniais sprendimais, kad būtų toliau plėtojamas modulių metodas, gerinamas išankstinis planavimas bei mokymas ir sertifikavimas. Diskutuojant šiuo sudėtingu klausimu taip pat turėtų būti aptartas vienodesnis naštos pasidalijimas.

ES gebėjimas imtis visapusiškų veiksmų yra ta sritis, kurioje ji gali sukurti didžiausią pridėtinę vertę. Tačiau nenorėdama ar būdama nepasiruošusi greitai numatyti karinius pajėgumus, ES neteks labai svarbaus visapusiškų atsakomųjų priemonių elemento.

Šešta, gruodį vykianti Europos Vadovų Taryba – tai mūsų galimybė tikrai įsipareigoti plėtoti ES gynybos pajėgumus, t. y. vykdyti įvairius pavyzdinius projektus, susijusius su degalų atsargų papildymu ore, nuotoliniu būdu pilotuojamų orlaivių sistemomis, palydoviniu ryšiu ir kibernetine gynyba, bei suteikti politinį postūmą tolesnei bendradarbiavimo Europos Sąjungoje gynybos srityje plėtrai.

Valstybių vadovai turėtų raginti ir toliau ilgainiui ieškoti paskatų, numatant ir fiskalines skatinimo priemones, siekiant glaudesnio ES valstybių narių bendradarbiavimo gynybos srityje.

Galiausiai, pasirengimo gruodį vykšančiai Europos Vadovų Tarybai apžvalga būtų neišsami, jei nepamintume stiprėjančio Europos Komisijos vaidmens gynybos srityje.

Neseniai Europos Komisija paskelbė Komunikatą, skirtą gynybos pramonei, kuriuo sustiprinamas Komisijos vaidmuo kuriant konkurencingą ir veiksmingą Europos gynybos rinką. Be to, Komisija tampa labai svarbiu veikėju užtikrinant visapusiškus ES veiksmus tokiose srityse kaip energetika, kibernetika ir kosmosas bei, esant galimybei, padedant daugiašaliam bendradarbiavimui gynybos srityje. Tai toks pasikeitimas, kuris gali turėti daug įtakos Europos gynybos sektoriui. Mes labai džiaugiamės pridėtinę vertę, kurią įneš Europos Komisija į gynybos sektorių.

Tai nėra galutinis klausimų, kurie bus aptariami gruodį, sąrašas. Mes ir toliau dirbame, siekdami nustatyti pagrindinius rezultatus, kurie bus aptarti gruodžio mėnesį vykšančioje Europos Vadovų Taryboje.

Tikiuosi, kad neoficialios diskusijos Vilniuje padės suformuoti bendrą supratimą apie rezultatus, kurių būtų galima pasiekti iki metų pabaigos. Gruodžio mėnesio rezultatai priklausys nuo mūsų.

Linkiu visiems vaisingų diskusijų ir šiandien, ir artimiausiais mėnesiais.